

Tépe helynevei*

GYÖRFFY ERZSÉBET

Az alábbiakban közreadott élőnyelvi helynévanyagot a Tépén folytatott helynév-szociológiai vizsgálataim során gyűjtöttem össze. (Az ehhez kapcsolódó tanulmányomat lásd jelen folyóirat 5–33. oldalán.) A helynevek összegyűjtésében segítséget az alábbi helyi lakosok nyújtottak: ifj. Balogh Sándor (38), Bordán Lajos (75), Farkas Lajos (69), Gál Lajos (80 év), Szabó Gáborné (80), Szénási László (68), Szöllősi Lajos (63).

Tépe *Tépe*. — A településnév eredetére a helyi lakosok nem tudnak magyarázatot adni. A név a 13. században, a Várad Regestrumban bukkan fel először (1222/1550: *Thepa*). A helynév-etimológiai szakirodalom szerint az elnevezés metonimikusan keletkezett a *tép* ige -e képzős folyamatos melléknévi igenévi származékra visszavezethető, tkp. 'tépő' jelentésű *Tépe* személynévből (FNESz.). A személynévre az Árpád-kor forrásaiban találunk is adatokat (vö. 1274/1291: Lukach filium *Thepe* de Chue, ÁSz.).

Ácé lásd **Ácé-telep**

Ácé-telep *Ácé-telep* ~ *Ácé*. — A 47-es főút nyugati oldalán, a Szalányos közelében egykoron létező öntözőtelep. Nevét onnan kapta, hogy azbesztcement csöveket (innen az *Ácé* rövidítés) használtak az öntözéshez. Egyik részét *Külső-Ácé*-nek nevezik.

Ady Endre utca *Adi Endre utca* ~ *Temető* *utca*. — A Rákóczi utcából déli irányba nyíló utca. Mai hivatalos neve *Ady Endre utca*, korábbi ***Temető utca*** elnevezése a temető közelségére utal.

Agyaggödör 1. lásd **Vályogvető gödör 1.**

Agyaggödör 2. lásd **Vályogvető gödör 2.**

Alsó-Tó-hát *Alsóy-Tóy-hát* ~ *Tóy-hát alsóy* ~ *Kis-Tóy-hát*. — A Tó-hátnak a falutól távolabb eső, déli része. Szántó és legelő található benne. Az *Alsó-Tó-hát* elnevezés a *Tó-hát* szinonimájaként szereplő *Felső-Tó-hát* névvel áll korrelációban, míg a ***Kis-Tó-hát*** korrelációs párja a szintén a *Tó-hát*-tal azonos *Nagy-Tó-hát*.

* Készült a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával.

Avar-árok *Avar-árok*. — A Kálló alján, az Öreg-kert mentén végighúzóódó árok. A helybeliek szerint a névadás hátterében az állhat, hogy az árok környékén Tépén 1911-ben ásátásokat folytattak a régészek, s ennek során valóban elő is kerültek itt avar kori tárgyak, például egy 7. századi álcsat (ehhez lásd KARA-LYOS-SZÉNÁSI 2000: 18–22).

Bajcsy-Zsilinszky utca *Bajcsi-Zsilinszki utca ~ Major utca*. — Az utca a kastélyt veszi körbe L-alakban. Mai hivatalos neve *Bajcsy-Zsilinszky utca*, korábbi **Major utca** elnevezése a kastély körüli egykori majorságra utal.

Balogh-tanya *Balog-tanya*. — Tanya a Péterszegi út keleti oldalán. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Baricsa dűlő 1. *Baricsa dűllőü*. — A Gát halmában, a domb mellett található dűlőút a Péterszegi út keleti oldalán. Nevét arról a személyről kapta, akinek a földje mellett haladt el.

Baricsa-dűlő 2. *Baricsa-dűllőü*. — A Gát halmában, a domb mellett található szántóföld a Péterszegi út keleti oldalán. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Baricsa-kút *Baricsa-kút*. — Egykori kút a Baricsa-tanyán.

Baricsa-tanya *Baricsa-tanya*. — Egykori tanya a Baricsa-dűlőben. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Békás *Bikás ~ Bikás-főüd*. — Szántó a külterület északkeleti részén. A helybeliek egyértelműen a *béka* szóhoz kötik a nevet: a terület a korábban vízállásos Ó-Kálló közelében fekszik, így ott feltehetően valóban előfordultak békák.

Békás-föld lásd **Békás**

Békás-lapos *Bikás-lapos*. — Legelő a Békásnak a belterülethez közelebb eső részén.

Béke utca *Béke utca ~ Zug utca*. — A Kossuth utcát és a Petőfi utcát átlósan összekötő utca, a falu keleti szélén. Hivatalos neve *Béke utca*, korábban **Zug utcá**-nak nevezték, amelynek előtagjaként a *zug* ’szűk, rövid, utca, zsákutca’ földrajzi köznév szerepel (FKnT.).

Békési dűlő *Bíkisi dűllőü*. — A Vonal nevű dűlővel párhuzamosan futó út, a Tilalmasra vezet. Nevét arról a személyről kapta, akinek a földje mellett elhaladt.

Békési-föld *Bíkisi-főüd*. — Szántó a Tó-háti-csatornától délre. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Békési-tanya *Bíkisi-tanya*. — Egykori tanya a Békési-földön. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Béla hídja *Béla hídja ~ Béla-híd*. — A Horgason átívelő híd a Hármas-határban. Szántó Béla földje közelében található, innen kapta a nevét.

Béla-kút *Béla-kút*. — Kút a Borsó-zugban, a Béla hídja közelében. Szántó Béla földje közelében található, innen kapta a nevét.

Belső-Horgas *Bēsőü-Horgas* — A Horgasnak az út keleti oldalára eső része. A *Külső-Horgas* névvel áll korrelációban.

Belső-Vonal *Bēsőü-Vonal*. — Szántóföld, a Vonal nevű dűlőnek a falu belterületéhez közelebb eső része. A *Külső-Vonal* megnevezéssel áll korrelációban.

Bika-erdő *Bika-erdőü*. — Az Öreg-kert mellett található erdő. A téesz idején bikaistállók voltak itt.

Bikaistálló *Bikaistállóü*. — A Bika-erdő közelében fekvő egykori istálló, ma már csak a romjai vannak meg.

Bika-kút *Bika-kút*. — A Külső-Horgasban a V. Szabó-föld végén ásott kút. Nevét onnan kapta, hogy a téesz idején itt itatták a bikákat.

Bika-legelő *Bika-legelőü*. — A Külső-Horgasban található legelő a Bika-kút körül. Ide hajtották ki a bikákat.

Bika-zug *Bika-zug*. — Szántó, legelő a falu keleti részén, melyet a Horgas csatorna fog körül. Nevét a helybeliek a téesz idején tartott bikákhoz kötik. A név utótagja a *zug* 'a folyó kanyarulatában lévő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület' köznév (FKnT.).

Bíró-nyilas *Bíróü-nyilas*. — Szántó a Péterszegi út keleti oldalán, a Halomdombtól délre. A helybeliek szerint a neve onnan származik, hogy a falubeli bírók kapták ezt a földet megművelésre, amelyet aztán azok bérbe adtak. A *nyilas* földrajzi köznév 'részes művelésre átadott, esetleg eladott kaszáló' jelentésben szerepel (FKnT.), ám a szót ilyen értelemben a helybeliek ma már nem ismerik.

Bizsu-lapos *Bizsu-lapos*. — A Solymosi-föld közepén lévő lapos. Előtagjának eredete, jelentése a helybeliek számára ismeretlen.

Bocskai utca *Bocskai utca*. — A Rákóczi utcából dél felé nyíló második utca.

Bordán-gát *Bordán-gát*. — A Fő utca középső részével párhuzamosan futó gát. Nevét onnan kapta, hogy Bordán Lajos háza mögött fekszik.

Borsó-zug *Borsóü-zug*. — Szántó, legelő a Horgas déli részén, a csatorna Északnyugati oldalán. A téesz idején ebbe a földbe hüvelyesféléket vetettek, innen kapta a nevét. A név utótagja a *zug* 'valamely határrész félreeső szeglete' köznév (FKnT.).

Budai-gát *Budai-gát ~ Zsidóü-gát*. — A Petőfi utcával szemben a Görbe-kertbe bevezető gát. A helybeliek ma már nem tudják, hogy az elnevezések előtagjai kikre utalhatnak, de a *Zsidó-gát* név véleményük szerint nem személynevet rejt, hanem egy zsidó felekezetű emberre vonatkozhat.

Cigány-ér *Cigány-ér*. — A Horgas csatorna egyik szakasza, a Külső- és a Belső-Vonal között folyik. A településen élnek ugyan cigány nemzetiségű emberek, a helybeliek azonban nem tudják hozzájuk kötni a névadás motivációját. Az elnevezés talán a *cigánypatak* 'vízmosás' köznévvel (FKnT.) hozható összefüggésbe.

Cikkelyek *Cikkelyek ~ Csendőr-cikkely*. — Szántó a Szalányos vízfolyás északi oldalán a külterület északnyugati részén. A *cikkely* földrajzi köznév jelentése: 'hegyesszögben végződő földterület' (FKnT.). A *Csendőr-cikkely* nevét onnan kapta, hogy egykor a csendőröknek mértek ki itt földet.

Csárda-lapos *Csárda-lapos*. — Legelő a 47-es út keleti oldalán, a külterület északi részén. Nevét onnan kapta, hogy hajdanában egy csárda állt itt.

Csendőr-cikkely lásd **Cikkelyek**

Csetreki-föld *Csetreki-főüd*. — A Békési-föld mellett található szántó. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Csonka-Horgas *Csonka-Horgas*. — Földterület a falu délkeleti részén a Horgas csatorna mentén. A csatorna másik oldalán a Mély-Horgas található.

Csonkakút *Csonka-kút*. — Legelő a Belső-Horgas mellett. Nevét egy hajdan itt lévő kútról kapta.

Csorda-kút *Csorda-kút ~ Két-kert közti kút*. — Kút a Két-kert közében, a Görbe-kert és az Öreg-kert között. Innen ered a **Két-kert közti kút** elnevezése. A *Csorda-kút* nevet pedig onnan kapta, hogy itt itatták egykor a csordát.

Csürhe-part *Csürhe-part ~ Gyalmos-part*. — Legelő a Gyalmos partján. A *Csürhe-part* elnevezés arra utal, hogy ide terelték ki a disznókat.

Dallasz lásd **Farkas-tanya**

Dallasz-tanya lásd **Farkas-tanya**

Deák-tanya *Deják-tanya ~ Sertéstelep*. — A Péterszegi út nyugati oldalán található tanya. Korábban a Téeszközpont része volt, itt állt a sertéstelep. Későbbi nevét tulajdonosáról kapta.

Disznófürdő *Disznóufürdőü ~ Disznóufüröszttöü*. — A Gyalmoson kialakult vizes-saras hely, ahová az artézi kút vize lefolyt és megállt. Itt fürödtek a disznók.

Disznófüröszttö lásd **Disznófürdő**

Disznókút lásd **Kapás**

Dózsa György utca *Dózsa György utca ~ Mester utca*. — A faluból dél felé kivezető utca, melynek folytatása a Péterszegi út. Korábbi **Mester utca** nevét onnan kapta, hogy sok mesterember lakott az utcában.

Dögtemető *Dögtemetőü*. — Szántóföld az egykori téeszközponttól északnyugatra, az egykori dögtemető körül.

Dögtemető-lapos *Dögtemetőü-lapos*. — Kaszáló a Dögtemetőnél.

Égési-oldal *Égési-oldal ~ Égés-oldal*. — Legelő a Horgas északkeleti oldalán. A névadás indítékát a helybeliek nem ismerik.

Eklézsia *Eklézsia ~ Eklézsia-föld ~ Pedagógusfőüd*. — Szántóterület a kastély alatt, a Belső-Vonal északi részén. Egykor az egyház illetményföldje volt, erre utalnak a *Eklézsia* és *Eklézsia-föld* elnevezések, majd a szocializmus idején 'pedagógusok illetményföldje' jelentésű **Pedagógusföld** névvel nevezték meg a helyet (vö. HBmFn. 1.).

Eklézsia-föld lásd **Eklézsia**

Epres-erdő *Epres-erdőü*. — A Bikaistálló közelében a Békás-laposnál lévő eperfaerdő.

Epres-kert *Epres-kert*. — Az Égési-oldal faluhoz közelebb eső részén lévő eperfaültetvény.

Erzsébet-domb lásd **Mérges-domb**

Ezeréves-domb lásd **Mérges-domb**

Fábián-föld 1. *Fábján-főüd.* — A Vonal nevű dűlő mellett a Gergely-kútnál lévő föld. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Fábián-föld 2. *Fábján-főüd.* — A Nagykútban található szántó. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Farkas-tanya *Farkas-tanya ~ Dallasz ~ Dallasz-tanya.* — A Szalányos út mellett fekvő tanya. Nevét a tulajdonosáról kapta. **Dallasz** és **Dallasz-tanya** néven is ismerik, a tanya ugyanis az 1990-es években épült, amikor a *Dallas* című sorozatot vetítették a televízióban.

Fegyverneki-föld *Fegyverneki-főüd.* — Szántóföld a Péterszegi hídnál a Gátalmán túl. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Fegyverneki-Tikász-föld *Fegyverneki-Tikász-főüd.* — A Fegyverneki és a Tikász családok birtokában lévő *Fegyverneki-föld* és *Tikász-föld* összefoglaló neve.

Felső-Tó-hát lásd **Tó-hát**

Felszabadulás utca *Felszabadulás utca.* — Az Ady Endre utca folytatása.

Fő utca *Főü utca ~ Sztálin utca ~ Lenin utca.* — A falu központjából észak felé vezető utca. Mai hivatalos neve *Fő utca*, az idősebb generáció emlékeiben élnek még a korábbi *Sztálin utca* és *Lenin utca* elnevezések is.

Fűzes *Fűzes.* — Kis erdő a falu alatt a Gyalmos szélén.

Gál Barna-lapos lásd **Gál-lapos**

Gál-lapos *Gál-lapos ~ Gál Barna-lapos.* — Kaszáló a Repcekút dűlőnél. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Gát halma *Gát halma.* — Szántó a Péterszegi út keleti oldalán, közel a falu déli határához. A név eredete, jelentése a helybeliek számára ismeretlen. *Halom* 'alacsony domb; mesterséges földhányás' (FKnT.) utótagjából arra következtethetünk, hogy eredetileg a területen kiemelkedő dombot jelölhette. Talán összefüggésbe hozható az árvízvédelmi gátakkal is.

Gát halma domb *Gát halma domb.* — Nagyobb domb a Gát halmán.

Gát halma lapos *Gát halma lapos.* — Kaszáló a Gát halmán.

Gát halma nádas *Gát halma nádas.* — Nádas a Gát halmán.

Gát halma rét *Gát halma rét.* — Rét a Gát halmán.

Gázcseretelep *Gázcseretelep ~ Gáztelep.* — A 47-es főút keleti oldalán, a Kapás dűlőút mellett működő gázcseretelep.

Gáztelep lásd **Gázcseretelep**

Gergely-kút *Gergely-kút ~ Tóu-hát-kút.* — Kút az Eklézsianál a Horgas elágazásának a közelében. A *Gergely-kút* név előtagjában egy hajdan a Dózsa György utcán lakó személy keresztnéve rejlik, aki ma már az idősebb generáció emlékezetében is csupán *Gergely bácsi*-ként él, vezetéknevére nem emlékeznek. A Tó-hát közelsége miatt **Tó-hát-kút** néven is említik.

Görbe-kert *Görbe-kert*. — A település keleti részén a Derecskéhez tartozó Telekig húzódó terület. Nevét a földterület görbe alakjáról kapta.

Gyalmos *Gyalmos*. — Legelő (egykor tó) a Béke utca és a Horgas között. Nevében a *gyalom* 'hosszú kerítőháló, melynek közepén zsák van' (TESz.) szóból származó *gyalmos* 'gyalommal halászható víz' (FKnT.) földrajzi köznévről, de ezt a helybeliek — bizonyára a tó megszűnésével is összefüggésben — ma már nem ismerik.

Gyalmos híd *Gyalmos-híd*. — A Gyalmosnál a Horgason átívelő híd.

Gyalmos-part lásd **Csürhe-part**

Gyékényes *Gyékényes*. — Kaszáló, mely a kastély alá fut be, a falu és a temető között húzódik.

Gyulai-erdő *Gyulaji-erdő*. — Erdő a Kálló közének keleti szélén.

Gyulai-föld *Gyulaji-föld*. — Szántó, rét, kaszáló a Gáthalmán kívül, a péterszegi határnál. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Gyulai-gát *Gyulaji-gát*. — Gát a Gyulai-kút közelében. Nevét arról a személyről kapta, akinek a legközelebb volt hozzá a háza.

Gyulai-kút *Gyulaji-kút*. — Kút a Gyulai-gát közelében. Nevét arról a személyről kapta, akinek a legközelebb volt a kúthoz a háza.

Hajnal utca lásd **Kossuth utca**

Halom alja *Halom alja*. — A Péterszegi út mentén, az agyagvető gödörnél lévő terület.

Halom-domb *Halom-domb*. — Kiemelkedés a Péterszegi útnak a faluhoz közel eső, keleti oldalán.

Halom-kút *Halom-kút*. — Kút a Halom-dombnál.

Halom-lapos *Halom-lapos*. — Legelő a Halom-dombnál.

Halom-part *Halom-part*. — A Halom-domb környéke. A név utótagja a *part* 'domboldal, emelkedő' földrajzi köznévről (FKnT.).

Hármas-domb *Hármas-domb ~ Hármashatár-domb*. — Kis domb a Hármas-határnál.

Hármashatár *Hármashatár*. — Az a terület, ahol Péterszeg, Tépe és Konyár határa összeér.

Hármashatár-domb lásd **Hármas-domb**

Határárok *Határárok*. — Árok a péterszegi határ szélén.

Határ-lapos *Határ-lapos*. — Kaszáló a Mély-Horgasban a péterszegi határnál.

Hatház *Hatház*. — A Felszabadulás utcát és a Dózsa György utcát összekötő kis utcarész, ahol ma is hat ház található. A Felszabadulás utcához tartozik.

Hegyes-föld *Hegyes-föld*. — Földterület, szántó a Vonal nevű dűlő végén. Alakjáról kapta a nevét.

Homokgödör *Homokgödör*. — Homokhordásra használt gödör a Két-kert közelében.

Horgas 1. *Horgas ~ Horgos ~ Horgas-csatorna ~ Kis-kubik.* — A Kállóba torkolló vízfolyás a külterület déli részén. A nevet a helybeliek *Horgos* és *Horgas* alakban egyaránt használják, s ezek az elnevezések a meder kacsaringós alakjára utalnak. A **Horgas-csatorna** elnevezés inkább hivatalos státuszú, a helybeliek ritkábban használják. A **Kis-kubik** név *kubik* utótagja ’kubikoláskor keletkezett gödör’ jelentésű (FKnT.), korrelációs párja a *Nagy-kubik*, ami a Szalányost nevezi meg.

Horgas 2. *Horgas ~ Horgos.* — Szántó, legelő a Horgas csatorna keleti belső kanyarulatában. Két része a *Belső-* és a *Külső-Horgas*.

Horgas-csatorna lásd **Horgas**

Horgas-híd *Horgas-híd ~ Horgos-híd.* — A Szerfás közelében a Horgason átívelő híd.

Hosszú-lapos *Hosszú-lapos.* — Lapos a V. Szabó-földben.

Hunyadi utca *Hunyadi utca.* — A 47-es főút felől haladva a Rákóczi utcából jobbra nyíló első utca.

Imre sor *Imre sor.* — Utcarész, amely beolvadt a Petőfi utcába. Nevét onnan kapta, hogy az utcában álló hat ház mindegyikének Imre nevű személy volt a tulajdonosa.

Jegyző-föld *Jegyző-föld.* — Szántó a 47-es főút mentén a falu Déli szakaszán. Nevét onnan kapta, hogy a jegyző használhatta a földet.

Jegyző-tanya *Jegyző-tanya.* — Egykori tanya a Jegyző-földön. Nevét tulajdonosáról kapta.

József Attila utca *József Attila utca.* — A Rákóczi utcából észak felé induló és ugyanoda visszatérő utca.

Kákás-lapos *Kákás-lapos.* — Lapos a Gyulai-földben.

Kálló 1. lásd **Szalányos 1.**

Kálló 2. *Kálló.* — A Kálló vízfolyás konyári ága, mely a település déli határában folyik. Az elnevezés valószínűleg szláv eredetű jövevénynév (vö. összsl. **Kalъno* tkp. ’sáros, iszapos’, FNESz. *Nagykálló*).

Kálló alja *Kálló alja.* — Az Ó-Kálló mellett húzódó terület az Öreg-kert mentén.

Kálló-köz *Kálló-köz.* — Az Ó-Kálló által körülvett terület.

Kálló völgye *Kálló völgye.* — Az Ó-Kálló völgye a központtól északkeletre.

Kalmár-föld *Kalmár-föld.* — Szántó a Csonka-Horgastól északnyugati irányban, a Parti-földnél. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Kapás *Kapás ~ Disznókút.* — Szántóföld a Péterszegi út nyugati oldalán. A *Kapás* elnevezését onnan kapta, hogy kapálással művelhető lucernát vetettek bele. A területen hajdan fekvő, disznók itatására szolgáló kút után **Disznókút**-nak nevezték.

Kapás dűlő *Kapás dűlő.* — Dűlőút a Kapás nevű dűlő északi részén.

Karajános *Karajános*. — Legelő a Kapás déli részén, a Község-föld északi szélén. Nevét a tulajdonosáról, Kara Jánosról kapta.

Kati-ér lásd **Szalányos 1**.

Kati-kút *Kati-kút*. — Kút a Hajnal utcán kivezető út keleti oldalán. A helybeliek ma már nem tudják, hogy a név előtagja pontosan kit jelölhetett.

Kelemen-föld *Kelemen-főüd*. — A Lehajtó út közelében található szántó. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Kendáztató gödör lásd **Vályogvető gödör 2**.

Kerek-kút *Kerek-kút*. — Kút a Kerek-réten.

Kerek-rét *Kerek-rét*. — Rét a tépei és a derecskei határon.

Kert köze lásd **Két-kert köze**

Kert közü legelő *Kert közü legelőü*. — Legelő a Két-kert közénél.

Kert-zug *Kert-zug*. — Az Öreg-kert által körülölelt terület.

Két-kert köze *Két-kert köze ~ Kert köze*. — Átjáró az Öreg-kert és a Görbe-kert között.

Két-kert közü kút lásd **Csorda-kút**

Kis dűlő *Kis dűllőü*. — Dűlőút a Kistemető és a Szalmás-kert között.

Kis-erdő *Kis-erdőü*. — Erdő a derecskei határnál a falu északkeleti részén.

Kis-Kálló lásd **Ó-Kálló**

Kis-kubik lásd **Horgas**

Kiss Ferenc laposa *Kiss Ferenc lapossa*. — Kaszáló, legelő a 47-es főút mentén a Gázcseretelep és a Vadász-föld között. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Kiss Lajosné hídja *Kiss Lajosné hídja*. — Híd a Péterszegi úton az egykori téveszközpontnál. Kiss Lajosné egykori földje közelében található, innen kapta a nevét.

Kistemető *Kistemetőü*. — Földterület a falu belterületén. Nevét onnan kapta, hogy itt található a régi temető.

Kis-Tó-hát lásd **Alsó-Tó-hát**

Kossuth utca *Kosut utca ~ Hajnal utca*. — A faluból Konyár felé kivezető utca. Hivatalos neve *Kossuth utca*. Korábban — mivel a nap ebből az irányból kel fel — *Hajnal utcá*-nak nevezték.

Kovács Ernő laposa *Kovács Ernőü lapossa*. — Rét, szántó a Kati-kútnál. A Belső-Horgashoz tartozott. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Kovács-föld 1 *Kovács-főüd*. — Föld a Repce-kút dűlő nyugati oldalán. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Kovács-föld 2 lásd **Vereskút**

Kovács-lapos *Kovács-lapos*. — Földterület a Vereskút nevű föld nyugati szélén.

Kökényes *Kökényes* — Egykori bokros, bozótos a Liliomos mellett.

Köles-föld *Köles-főüd*. — Legelő a Szalányos vízfolyás és az Olcsó-kút között.

Körtélyes *Körtélyes ~ Körtvény-lapos*. — Legelő a 47-es főút nyugati oldalán, a falu legészakibb részén.

Körtvény-lapos lásd **Körtélyes**

Község-föld *Község-főüd ~ Község főüdjé ~ Sóuskút.* — Szántó a Kapás dülő déli részén.

Kút utca lásd **Petőfi utca**

Külső-Ácé *Kűsőü-Ácé.* — Az Ácé-telepnek a településhatár felé eső része.

Külső-Horgas *Kűsőü-Horgas.* — A Horgasnak a Gyalmosról kivezető út nyugati oldalán fekvő része. A *Belső-Horgas* névvel áll korrelációban.

Külső-Vonal *Kűsőü-Vonal.* — A Vonal nevű dülőnek a falu belterületétől távolabb eső, déli része. A *Belső-Vonal* megnevezéssel áll korrelációban.

László Ernő tanyája lásd **László tanya**

László-kút *Lászlóü-kút.* — Kút a László-kút dülő mellett. Nevét a tulajdonosáról kapta.

László-kút dülő *Lászlóü-kút düllőü.* — Dülőút a 47-es főút nyugati oldalán. Nevét a mellette található kútról kapta.

László-tanya *Lászlóü tanya ~ Lászlóü Ernőü tanyája.* — Tanya a kastélyhoz közeli Vályogvető gödörnél, az Eklézsia mellett. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Legény-dülő *Legín-düllőü.* — Szántó a Tilalmas mellett, a falu déli részén. Nevét onnan kapta, hogy a második világháborúban a frontról hazatérő harminc év fölötti nőtlen katonáknak itt osztottak földet.

Lehajtó út *Lehajtóü út.* — Út, ezen hajtották le az állatokat a Mintalegelőre.

Lenin utca lásd **Fő utca**

Liliom-lapos lásd **Liliomos**

Liliomos *Lilijomos ~ Lilijom-lapos.* — Kaszáló, legelő a Tag-erdő keleti oldalán. Nevét onnan kapta, hogy feltűnő vadvirágok nőttek a területen.

Lopó-gát *Lopóü-gát.* — Gát a belterülettől délre a kastély alatt, közel a Vályogvető gödörhöz. A név eredetét a helybeliek azzal magyarázzák, hogy 1940-ben itt „lopódzott be” a faluba a víz az áradás idején.

Major utca lásd **Bajcsy-Zsilinszky utca**

Makkos-erdő 1. *Makkos-erdőü.* — Tölgyerdő a falu északi részén, a Tag-erdő része.

Makkos-erdő 2. *Makkos-erdőü.* — Tölgyerdő a Békástól ÉNy-ra.

Marci-lapos *Marci-lapos.* — Rét, kaszáló a Tanítóföldnél. A helybeliek ma már nem tudják, hogy a név előtagja pontosan mely személyt jelölhette.

Méhes *Míhes.* — Terület a Dózsa György utcán, most a sportpálya található a helyén. Nevét onnan kapta, hogy egy méhekkal foglalkozó ember élt itt.

Mély-Horgas *Mély-Horgas.* — Földterület a falu délkeleti szélén, a Horgas veszi körül.

Mérges *Mírges ~ Mírges-tábla.* — Legelő a falu északi részén a 47-es főút keleti oldalán. A helybeliek nem ismerik a név eredetét, némelyek azzal magyarázzák az elnevezést, hogy aki ennek a területnek a borát issza, az mérges lesz.

Mérges-domb *Mírges-domb ~ Erzsébet-domb ~ Ezeréves-domb.* — Kiemelkedés a Mérgesben. Az idősebbek ismerik a domb **Erzsébet-domb** és **Ezeréves-**

domb elnevezéseit is, ezek ide kapcsolása azonban bizonytalan. A helybeliek szerint az *Erzsébet-domb* név annak állít emléket, hogy Erzsébet királyné Romániából hazafelé tartva ennél a dombocskánál pihent meg. Némelyek szerint az Erzsébet-domb a Görbe-kertnél fekszik. Az *Ezeréves-domb* elnevezést a helybeliek a honfoglalás ezeréves évfordulójával hozzák kapcsolatba.

Mérges-kert *Mírges-kert*. — Zártkertek a 47-es főút közelében a Rákóczi utca déli oldalán. Neve a Mérges közelségére utal.

Mérges-tábla lásd **Mérges**

Mester utca lásd **Dózsa György utca**

Mintalegelő *Mintalegelőü.* — Föld a Horgasban, egykor a téesz legelője volt. A *mintalegelő* köznév gyepgazdálkodási szakszó, egyfajta gyepjavítási módszerre utal (vö. pl. SALAMON-NÉMETH-MIHÁLYFI-KOLTAI 2007).

Nádas-árok *Nádas-árok*. — Árok a László-kút közelében.

Nagy-gát *Nagy-gát*. — Gát a Kossuth utcával párhuzamosan, a Görbe-kert és az Öreg-kert mentén.

Nagy-kubik lásd **Szalányos 1.**

Nagykút *Nagykút*. — Legelő a külterület déli részén a Péterszegi út nyugati oldalán.

Nagy-Sóskút *Nagy-Sóuskút*. — Földterület a Tilalmasban. Valamikor kaszáló volt, utána felszántották. A *Község-föld* szinonimájaként szereplő *Sóskút* névvel áll korrelációban.

Nagy-szik *Nagy-szik*. — Legelő a Péterszegi út keleti oldalán, a Horgas veszi körül.

Nagy-szik-lapos *Nagy-szik-lapos*. — Lapos a Nagy-sziken.

Nagy-Tó-hát lásd **Tó-hát**

Nagy utca lásd **Petőfi utca**

Nyárfás *Nyárfás*. — Erdő, a Gyulai-erdő része a Kálló közének keleti szélén.

Nyúl-zug *Nyúl-zug*. — Szántóföld a Község-földnél a Jegyző-föld közelében. A helybeliek szerint onnan kapta a nevét, hogy sok nyúl volt ezen a területen.

Ó-Kálló *Ó-Kálló ~ Kis-Kálló*. — A Kálló korábbi medre, mely mára kiszáradt, az Öreg-kertet veszi körül.

Olcsókút *Ócsókút ~ Szabó-tanya*. — Szántóföld és tanya a 47-es főút nyugati részén. Az *Olcsókút* elnevezés a helybeliek szerint talán azzal függhetett össze, hogy a terület talaja igen szikes, száraz, azaz „olcsó” föld. Jelenlegi tulajdonosa után *Szabó-tanya* néven is ismerik.

Öreg-kert *Öreg-kert ~ Vin-kert*. — Földterület a belterülettől északkeleti irányban. Árvíz esetén ide folyik a víz. A helybeliek szerint onnan kapta a nevét, hogy itt voltak a legrégebbi kertek.

Pál völgye *Pál vögye*. — Rét a Sertéstelep közelében. A helybeliek ma már nem tudják, hogy a név előtagja pontosan mely személyt jelölhette.

Pap-lapos *Pap-lapos*. — Lapos a konyári és a derecskei Kálló ágak összefolyásánál. A helybeliek ma már nem tudják, hogy a név előtagja pontosan kit jelölhetett.

Papp Sándor laposa *Pap Sándor lapossa*. — Szántó a Tilalmas dűlő északi oldalán. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Papp-tanya *Pap-tanya*. — Szántó a Tó-háton. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Parti-fasor *Parti-fasor*. — Fasor a Parti-földnél.

Parti-föld *Parti-főüd*. — Rét és szántó a Pál völgye déli részén. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Pedagógusföld lásd **Eklézsia**

Péterszegi híd *Péterszegi híd*. — A Péterszegi úton a Kállón átvezető híd.

Péterszegi út *Péterszegi út*. — A falu délkeleti részén Szentpéterszeg felé vezető út.

Petőfi utca *Petőfi utca* ~ *Nagy utca* ~ *Kút utca*. — A Kossuth utcából nyíló, a Dózsa György utcába torkolló utca. Korábban *Nagy utcá*-nak hívták, mivel igen széles volt, itt hajtották ki az állatokat a legelőre. *Kút utcá*-nak a rajta található kút miatt nevezték.

Pótlék *Pótlék* ~ *Pótlíkok*. — Szántó, kaszáló a 47-es főút nyugati oldalán. A névben a *pótlék* 'parcellázás során pótlásként adott földdarab' (FKnT.) földrajzi köznév az idősebbek számára mai napig érthető.

Pulyka-erdő *Pulyka-erdőü* ~ *Pulykás-erdőü* ~ *Tyúk-erdőü*. — A téesz által telepítette erdő, ahol pulykákat tartottak. Egyesek szerint azonos a *Tyúk-erdő*-vel, míg mások úgy vélik, hogy a *Tyúk-erdő* máshol lehetett, de azonosítani nem tudták.

Rákóczi utca *Rákóci utca* ~ *Sugárút* ~ *Rákosi Mátyás utca*. — A 47-es főút felől a faluközpontba bevezető egyenes utca. *Sugárút* néven is említik. Az idősebb generáció tagjai szerint *Rákosi Mátyás utcá*-nak is nevezték.

Rákosi Mátyás utca lásd **Rákóczi utca**

Rektor-föld *Rektor-főüd*. — Szántó a Péterszegi úttól keletre a Pál völgye mellett, a Tanítóföld szomszédságában. A névben a *rektor* 'felekezeti elemi iskolában' igazgató tanító' (DCSz.) tájszó fedezhető fel.

Repce-kút dűlő *Repce-kút dűllőü*. — Dűlőút a Kapás nyugati oldalán. A név eredetét a helybeliek ma már nem ismerik.

Rezes-föld *Rezes-főüd*. — Föld a Nagykút és a Szántó Géza földje mellett. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Rezes-lapos *Rezes-lapos*. — Lapos a Rezes-földben.

Rucás-lapos *Rucás-lapos*. — Kaszáló, helye bizonytalan: talán a Kákás-lapos közelében lehetett a Gyulai-földben. A név előtagjában a *ruca* 'kacsa' tájszó szerepel (DCSz.).

Sáska-árok *Sáska-árok*. — Árok a Sertésteleptől délre, a Péterszegi út keleti oldalán.

Sásos-lapos *Sásos-lapos*. — A Tag-erdő mögött húzódó terület.

Sertéstelep lásd **Deák-tanya**

Solymosi-föld *Solymosi-főüd.* — Szántó a Borsó-zugban. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Sóskút lásd **Község-föld**

Sóskúti-csatorna *Sóyskúti-csatorna.* — Csatorna a Sóskútnak is nevezett Község-föld mellett, a Kállóba folyik bele.

Sugárút lásd **Rákóczi utca**

Szabó-tanya lásd **Olcsó-kút**

Szakadék *Szakadík.* — Üres telek a Fő utca középső részén.

Szalányos 1. *Szalányos ~ Kállóu ~ Nagy-kubik ~ Kati-ér.* — A Kálló derecskei ága, a 47-es főút keleti oldalán folyik. A helybeliek főleg *Szalányos*-nak nevezik, de említik *Kálló*-ként és *Nagy-kubik*-ként is. Nevének eredete ismeretlen. A *Nagy-kubik* névforma a *Horgas* szinonimájaként szereplő *Kis-kubik*-kal áll korrelációban. A *Kati-ér* elnevezés a vízfolyás teljes hosszán, azaz egészen Debrecenig ismert. KISS LAJOS szerint a név előtagjában a *Katalin* név becéző alakja szerepel (vö. FNESz.).

Szalányos 2. *Szalányos.* — Dűlő a 47-es főút nyugati részén. Nevét a vízfolyásról kapta.

Szalányos-híd *Szalányos-híd.* — A Szalányoson átívelő híd.

Szalányos út *Szalányos út.* — Út a Szalányos dűlő mentén, a 47-es főút nyugati oldalán.

Szalmás-kert *Szalmás-kert.* — Szántó a kastélytól délre, a Cigány-érig tart. Egykor istállók voltak itt.

Szántó Géza földje *Szántó Géza földje.* — Szántó a Péterszegi út nyugati oldalán, majdnem a falu legszélén található. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Szénási-lapos *Szinási-lapos.* — Szántó, kaszáló a Tilalmas dűlőben. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Szentesi-föld *Szentesi-főüd.* — Szántó a külterület délkeleti részén a Partiföldtől kijebb. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Szerfás *Szerfás ~ Szerfás-erdőü.* — Kis erdő a Horgas csatorna mellett. A névben a *szerfa* 'két ágason keresztbe fektetett rúd, amelyre tárgyakat akasztanak' köznév rejlik (DCSz.).

Szerfás-erdő lásd **Szerfás**

Sztálin utca lásd **Fő utca**

Szücs-föld *Szücs-főüd.* — Szántó a Nagy-sziken, a Kelemen-föld falu felőli része. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Szücs híd *Szücs híd.* — A Szücs-földnél lévő híd.

Tag-erdő *Tag-erdőü.* — Erdő a falu északi részén a derecskei határ mentén.

Táncsics utca *Táncsics utca.* — A belterület déli részén lévő utca, a Bajcsy-Zsilinszky utca egyik részével párhuzamos.

Tanítóföld *Tanítófőüd.* — A tanítók járadékföldje a Rektor-föld mellett.

Téeszközpont *Téeszközpont ~ Téeszudvar ~ Tó-háti-tanya.* — A téesz egykori központja a péterszegi út nyugati oldalán. Korábban elhelyezkedése alapján **Tó-háti-tanya**-nak hívták.

Téeszudvar lásd **Téeszközpont**

Temető utca lásd **Ady Endre utca**

Tíkász-föld *Tíkász-főüd.* — Föld a Péterszegi hídnál a Gáthalmán túl. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Tíkász-kút dűlő *Tíkász-kút dűllőü.* — Dűlőút a 47-es főúttól nyugatra, az Ácé-telep déli oldalán.

Tilalmas *Tilalmos ~ Tilalmas.* — Szántó a Repcekút dűlő nyugati oldalán. A *tilalmas* 'legeltetés elől elzárt terület' (FKnT.) földrajzi köznévből alakult, ám e jelentését a helybeliek ma már nem ismerik.

Tilalmas dűlő *Tilalmas dűllőü.* — A Tilalmast átszelő dűlőút.

Tó-hát *Tóu-hát ~ Nagy-Tóu-hát ~ Felsőü-Tóu-hát.* — Legelő, szántó a Péterszegi út nyugati oldalán az egykori téeszközpont mellett. Az általánosan használt *Tó-hát* elnevezés mellett ismerik még **Nagy-Tó-hát**-ként és **Felső-Tó-hát**-ként is. A *Nagy-Tó-hát* a *Kis-Tó-hát* névvel áll korrelációban, míg a *Felső-Tó-hát* korrelációs párja az *Alsó-Tó-hát*. A helybeliek nem tudnak arról, hogy lett volna tó Tépén, a település külterülete azonban korábban igen vizes volt. A terület valóban hát jellegű, azaz enyhén kiemelkedik a környezetéből.

Tó-hát alsó lásd **Alsó-Tó-hát**

Tó-hát híd *Tóuhát híd.* — Híd a Horgason a Gergely-kút környékén, a Tó-hát közelében.

Tó-háti-csatorna *Tóuháti-csatorna.* — A Tó-háton átfolyó csatorna.

Tó-háti-tanya lásd **Téeszközpont**

Tó-hát-kút lásd **Gergely-kút**

Tolvaj-lapos *Tolvaj-lapos.* — Lapos a Szentesi-föld mellett. Nevének előtagja személynév és köznév egyaránt lehet, a név eredetét a helybeliek nem ismerik.

Tóth András-lapos *Tóut András-lapos.* — Lapos terület a Solymosi-földben. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Tyúk-erdő lásd **Pulyka-erdő**

Uraság-föld *Uraság-főüd ~ Uraság főüdje.* — Földterület, szántó a 47-es főút nyugati oldalán. Nevét onnan kapta, hogy a föld a nagyváradai prépostság tulajdonában volt: az *uraság* szó a névben az egyházi személyekre utal.

Uraság-lapos *Uraság-lapos.* — Legelő a Kálló-közben. Onnan kapta a nevét, hogy a föld a nagyváradai prépostság tulajdonában volt: az *uraság* szó a névben az egyházi birtokokra utal.

Vadász-föld *Vadász-főüd.* — Szántó a 47-es főút közepén, a keleti oldalán. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Vályogvető gödör 1. *Vályogvetőü gödör ~ Agyaggödör.* — Gödör a falu északi részén, itt vetették az agyagot a vályogtéglához.

Vályogvető gödör 2. *Vályogvetőü gödör ~ Agyaggödör ~ Kenderáztatou gödör.* — Gödör a belterületen kívül délre, a Péterszegi út nyugati oldalán, itt vetették az agyagot vályogtéglához. Erősen vizes időkben az 1970-es években kender áztatására is szolgált, innen a **Kenderáztató gödör** elnevezése.

Vén-kert lásd **Öreg-kert**

Vereskút *Vereskút ~ Kovács-főüd.* — Szántó a Kapás dűlő déli oldalán a Község-föld mellett. Ma már a *Vereskút* nevet kevesen ismerik, s inkább a tulajdonos után **Kovács-föld**-nek nevezik. A településen él Veress nevű család, a névhasználók azonban nem kötik hozzájuk a névadás motivációját.

Vereskúti-csatorna *Vereskúti-csatorna.* — Csatorna, a Vereskúton és a Kapáson folyik keresztül.

Vonal *Vonal.* — Dűlő a 47-es főút keleti oldalán. Nevét vonalszerű, nyílegyes alakjáról kapta. Két része a *Belső-* és *Külső-Vonal* nevet viseli.

V. Szabó-föld *Vé Szabóu-főüd.* — Szántó, legelő a külterület keleti részén a Belső-Horgasban. Nevét a tulajdonosáról kapta.

Zug utca lásd **Béke utca**

Zsidó-gát lásd **Budai-gát**

Zsófi-kút *Zsóufi-kút.* — Artézi kút a Dózsa György utcán. A helybeliek szerint a nevét a kút közvetlen közelében lakó Szöllősi Zsófiáról kapta.

Irodalom

ÁSz. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.

DCSz. = KÁLNÁSI ÁRPÁD, *Debreceni civis szótár.* Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet, 2005.

FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.

FKnT. = BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA, *Magyar földrajzi köznevek tára.* Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014.

HBmFn. 1. = BÁBA BARBARA szerk., *Hajdú-Bihar megye helynevei 1. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei.* Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015.

KARALYOS-SZÉNÁSI GYULA 2000. *Tépei krónika.* Tépe, Önkormányzat.

SALAMON I.–NÉMETH A.–MIHÁLYFI S.–KOLTAI J. 2007. A gyepgazdálkodás hazai helyzete. URL: http://pannongyep.hu/pdf/pdf_98.pdf. (2015. 12. 20.).

TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk., *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–4.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967–1984.